

Pražské sympozium k nedožitým pětadevadesátinám

Má Erich Fromm v postkomunizmu šanci?

Mezinárodní společnost Ericha Fromma oslavila letošní nedožitě 95. narozeniny tohoto slavného kritika moderní společnosti v Praze. Erich Fromm pocházel z Frankfurtu nad Mohanem z rabinských předků. Z nacistického Německa se mu podařilo včas emigrovat do Ameriky, kde zemřel v roce 1980. Celý život zasvětil studiu toho, co brání člověku být zralým a svobodným. Zkoumal například původ některých povahových rysů. Jeho zásluhou dnes lépe rozumíme, odkud se v člověku berou tendence k autoritářství nebo sklony k hromadění, které pak mohou – když se rozšíří – podmínit i charakter celé epochy.

I když se Fromm ještě zamlada rozešel s židovským pravověřím, uchoval si ze své zbožnosti zvláštní vnímavost pro to, co bychom mohli nazvat *modloslužbou nepravým bohům*. Člověk si totiž občas na nejvyšší příčku své stupnice hodnot staví to, co si takovéto postavení vůbec nezasluhuje. Fromm tomu říká *fetiš*. Tím se může stát ledacos: ideologie, peníze, moc, sex, národ, sport, politika, samoučelné vědění, ba i práce, potřebuje-li ji člověk k tomu, aby do ní unikal. Toto lpění na fetiších brání člověku, aby se vyma-

nil z jejich moci a stal se skutečně svobodným. Nemůže se pak otevřít těm druhým a světu. Ke svobodě musí člověk dozrát. Jinak z ní má strach, jak se můžeme dočíst v knize *Strach ze svobody*. V knize *Být nebo mít* analyzuje

Fromm lidskou potřebu vlastnit. Ukazuje, jak tato potřeba – když vybuchne – brání člověku dosáhnout plnosti jeho existence. Je to ana-

lýza pro nás a naši dobu výstižná – a tuze potřebná. Kromě zmíněných knih vyšly u nás ještě další *Umění milovat*, *Člověk a psychoanalýza*, *Lidské srdce*, *Budete jako bohové* a *Umění být*. Jedna k nám zatím nebyla uvedena: *Anatomie lidské ničivosti*. Při její četbě vynikne Frommova spřízněnost s jiným velkým humanistou našeho století, Albertem Schweizerem. Fromm v této knize zkoumá dva základní lidské postoje: *biofilii*, to je přitakání světu a životu, a *nekrofilii*, charakterovou pokřivenost, vyznačující se zjev-

nou i skrytou záští, tedy i přáním, aby to či ono – lépe řečeno ti či oni – nebyli.

Mezinárodní společnost Ericha Fromma překvapila na pražské konferenci mj. i pohotovou, a přitom důkladnou srovnávací studii mentality západních a východních Němců a jejich dnešního soužití. Tato studie zmapovala zajímavým způsobem přehradu v hlavách a srdcích a je i pro nás významným přínosem.

Z přednášejících zaujal zejména Gerd Meyer, politolog z univerzity v Tübingen. Zkoumal společnost v bývalé NDR a zjistil, že ne všechno, co po sobě zanechala epocha socialismu, bylo zavrženímhodné. Upoutala ho soudržnost přátelských skupin, které musely čelit tlaku bývalého režimu, jemuž se bránily vzájemnou vstřícností, nezištností, otevřeností a solidaritou. Takováto skupinová soudržnost, která měla i výrazný etický rozměr, je na Západě vzácností. Gerd Meyer ví velmi dobře o znetvořenosti bývalého východoněmeckého režimu, ale klade si otázku, zda a jakým způsobem by bylo možné tuto schopnost vzájemné lidské blízkosti uchovat i do příštích časů. Odpověď na tuto otázku zatím hledá. Jeho postoj k vyrovnávání s minulostí je nicméně pozoruhodný. Česká společenskovedná publicistika takovýto zájem a takovouto starost zatím neprojevila.

Frommovská konference proběhla zcela nenápadně o víkend 24. až 26. března v pražském hotelu Krystal za účasti i našich odborníků a studentů, ale za naprostého nezájmu naší žurnalistiky.

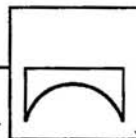
PETR PŘÍHODA

Z OBSAHU:

- Lavina
(za JOSEFOM VAVROUŠKOM)
- CSABA B. KISS:
Potrebujeme vôbec
strednú Európu?
- Domáce úlohy
JANA SEKALA
- Čo vy na to,
pán DANCIAK?

mosty

ČESKO

SLOVENSKÝ

TÝŽDENNÍK

Ročník 4

6,80 Sk/6,30 Kč

14
1995

ELEONÓRA SÁNDOR

Chladnokrvne

Ten prvý pocit bola nie radosť, skôr úľava. Tak konečne to máme za sebou, povedali sme si s kolegami v onú marcovú noc, keď nás po sedemhodinovom čakani pustili do zrkadlovej siene a povedali nám: slovensko-maďarská zmluva uzrela svetlo sveta.

Nám, novinárom, ktorí sme dlhé soboty a nedele strávili čakaním na výsledok raz expertných, raz ministerských rokovani, a ktorí sme už namiesto poždravu dokázali prehodiť iba pár slov o tom, že tak sme zasa spolu, a z dlhej chvíle sme uzavierali stávk, bolo už všetko jedno. Tak alebo onak, ale nech sa už skončia tieto maratóny, hovorili sme si medzi sebou.

A stalo sa. Stalo sa, a takým spôsobom – aspoň sa to takto zdalo v onú noc 16. marca – že som, utekajúc k telefónu na chvíľu vypadla z roly vážnej novinárky, pozerajúcej sa na všetko s náležitým odstupom, a zakričala som písárke: Marta, tak máme to, a je tam aj tisícvestojednotka, a počula som jasot na druhom konci linky, kde čakala celá redakcia modltiac sa, aby sme stihli tú prekliatu uzávierku. Stihli sme.

FROMM ONLINE